

Jezikoslovac sa stilom

(*Od fonetike i etike*, Zbornik o sedamdesetogodišnjici prof. dr. Josipa Silića, uredio Ivo Pranjković, Disput, Zagreb, 2005.)

Knjiga *Od fonetike do etike* zbornik je znanstvenih tekstova objavljen 2005. godine u Zagrebu, u izdavačkoj kući Disput⁶, a uredio ju je i uvodom popratio Ivo Pranjković. Nastala je kao rezultat znanstvenoga skupa posvećenoga sedamdesetogodišnjici rođenja profesora Josipa Silića, jednoga od naših najuglednijih jezikoslovaca koji u svojem cjelokupnom znanstvenom radu vrsno objedinjuje suvremenu kroatistiku i teoriju jezika te, kako Ivo Pranjković ističe u uvodu, dugogodišnjega člana Katedre za hrvatski standardni jezik Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.

Skup je održan 27. ožujka 2004. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a organizirala ga je Katedra za hrvatski standardni jezik i Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Na skupu su sudjelovali znanstvenici (kroatisti, slavisti, fonetičari) Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, djelatnice kroatističkih odsjeka iz Rijeke i Osijeka, djelatnici Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Instituta za staroslavenski jezik iz Zagreba te nekoliko autora iz inozemstva (Bo-

sne i Hercegovine, Njemačke i Slovenije). Njihovi radovi čine ovaj *zbornik*, a objavljeni su i radovi nekoliko autora koji nisu sudjelovali na skupu. Ukupno trideset članaka trideset i jednoga autora.

Zbornik je, što je već iz naslova moguće naslutiti, podijeljen u pet tematskih cjelina, objedinjujući jezikoslovna područja koja su predmetom znanstvenoga interesa profesora Silića.

Prva tematska cjelina *Skica za portret profesora Silića* donosi biografiju profesora Silića koji je svoj akademski rad započeo 1961. godine kao asistent na Katedri za suvremeni hrvatski jezik Odsjeka za jugoslavenske jezike i književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na kojoj je u statusu redovitoga profesora i umirovljen 2003. godine. Osim na matičnom fakultetu, bio je predavačem na brojnim učilištima u Hrvatskoj i inozemstvu, članom brojnih jezikoslovnih društava (Hrvatskoga filološkoga društva, Matice hrvatske, Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku), član je Vijeća Poslijediplomskoga studija kroatistike i Poslijediplomskoga studija lingvistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Uređivao je stručne i znanstvene časopise (*Suvremena lingvistika*, *Umjetnost riječi*), a uz sve je to autor mnogih tekstova koji tvore bogatu bibliografiju. Objavio je četrnaestak knjiga (samostalnih i u suautorstvu), šezdesetak znanstvenih članaka i rasprava te tridesetak znanstvenopopularnih priloga. Njegovi udžbenici o fonologiji i morfologiji hrvatskoga jezika (u suautorstvu s Dragutinom Rosandićem) te priručnici za nastavnike hrvatskoga jezika obilježili su nastavu hrvatskoga jezika mnogih naraštaja, a znanstveni

⁶ Zbornik je još jedna u nizu knjiga s područja jezikoslovlja i teorije književnosti koji je objavljen u biblioteci Četvrti zid vrlo plodne izdavačke kuće Disput koju vodi nakladnik Josip Pandurić. Isti je nakladnik 2002. objavio zbornik *Važno je imati stila* povodom umirovljenja profesora Krunoslava Pranjčića.

članci o funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnoga jezika te o hrvatskom jeziku kao sustavu i standardu postali su nezaobilaznim bibliografskim jedinicama brojnih radova iz primijenjene lingvističke i standardologije, kao i u fakultetskoj nastavi. U članku *Sustavi i standardi profesora Silića* Ivo Pranjković iscrpno nas vodi kroz znanstveni rad profesora Silića, upućujući na njegovu originalnost u pristupu brojnim jezikoslovnim problemima: «Njegov teorijski pristup jeziku karakterizira čvrsta logičnost, metodološka dosljednost i težnja prema neproturječnosti. Tih se načela profesor Silić u cijelom svome znanstvenom i stručnom djelovanju (...) drži maksimalno dosljedno, čak i onda kada pridržavanje tih načela ide, ili se komu čini da ide, nauštrb samih jezičnih činjenica» (20). Pranjković nam pruža detaljan pregled njegova osebujna i originalna rada koji obuhvaća različita jezikoslovna područja. Jedno je od njih analiza fonetske, fonološke i/ili morfološke razine koju Silić, za razliku od hrvatske jezikoslovne tradicije, pokušava rasteretiti od povijesnih podataka, smatrajući da su glasovne promjene sinkronijski protumačive te da sinkronijski opis ne demantira dijakronijski.

Važno područje njegova djelovanja svakako je pravopis, što je potvrdio kao suautor (s Vladimirom Anićem) *Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* iz 1986. godine čije je četvrto izdanje naslovljeno *Pravopis hrvatskoga jezika* objavljeno 2001. godine i koji Pranjković, uz Brozov *Hrvatski pravopis*, smatra najracionalnijim i najlogičnijim pravopisom u hrvatskoj jezikoslovnoj povijesti (22) te kao suautor (sa Slavenom

Batnožićem i Brankom Ranilovićem) *Hrvatskoga računalnoga pravopisa* (1996) koji ima veliku primjenu u računalstvu.

Na području sintakse i suprasintakse, tj. lingvističke teksta, najviše se istaknuo svojim raspravama o redu riječi u rečenici, upozorivši na potrebu razlikovanja neobilježenoga, obilježenoga i automatiziranoga reda riječi, a, kako ističe Pranjković, najveći doprinos s toga jezikoslovnoga područja dan je 1984. godine u knjizi *Od rečenice do teksta*, što je, zapravo, njegova prerađena disertacija iz 1976. godine pod naslovom *Organizacija vezanog teksta* (Lingvističko-stilistički pristup nadrečeničnom jedinstvu hrvatskoga književnog jezika).

Nezaobilazna su područja Silićeva djelovanja, što je već i ranije spomenuto, standardologija i stilistika, a najviše je odjeka imalo njegovo razlikovanje jezika kao sustava i jezika kao standarda te tumačenje o odnosu hrvatskih narječja i hrvatskoga standarda. Kako ističe Ivo Pranjković, Josip je Silić uz Krunoslava Pranjića najutjecajniji jezikoslovac s područja stilistike i jedini koji je jasno opisao funkcionalne stilove hrvatskoga standardnoga jezika. Upravo je ta tematika potaknula autorice Marinu Katnić-Bakaršić i Vesnu Požgaj Hadži na tekst o analizi akademskoga diskursa Josipa Silića pod naslovom *Izazovi akademskoga diskursa: Znanstveni stil Josipa Silića* u kojem, analizirajući njegove članke o funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnoga jezika, tumače da se i akademski diskurs također, kao i ostali stilovi, temelji na posebnim retoričkim strategijama.

Posljednji tekst prve cjeline *Zbornika* nadahnut je hvalospjev Krunoslava Pra-

njića, kolege i prijatelja, Josipu Siliću kao znanstveniku (ponajprije o već spomenutoj disertaciji koju je proučio kao član komisije i desetljeće kasnije objavljenoj knjizi) i kao nesebičnoj, energičnoj i vrijednoj osobi.

Ostali dio Zbornika sadrži tekstove drugih autora razvrstane prema tematskim područjima.

Poglavlje *Fonetika, fonologija i ortografija* sadrži pet članaka u kojima autori analiziraju uporabu fonema kao najmanjih jezičnih jedinica te članka o jednom, za standardni jezik neizbježnom pravopisnom problemu.

Da sinonimija nije samo semantički problem već izgovorni, tj. fonetski, tumači Branko Vuletić u članku *Jezični, glasovni i govorni sinonimi*. Članak nameće mogućnost analize nearbitrarnosti jezičnih jedinica na pojedinim jezičnim razinama (ponajprije bez značenja). Ilustriran je anketama provedenim među studentima Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, a riječ je o glasovnim sinonimima, tj. vezi između glasa i značenja (npr. glas se *i* u mnogim jezicima dovodi u vezu s pridjevom *mali*: *little, petit, piccolo, minor*) te govornim ostvarajima pojedinih glasovnih skupina (logatoma) i pridjeva (pozitiva, augmentativa i deminutiva).

Analizirajući čitani tekst i spontani govor, Damir Horga u članku *Izgovorni zglobovi u spontanom govoru* istražuje pet tipova artikulacijskih, tj. izgovornih zglobova (rečenični, klauzalni, fonoleksički, proklitički i enklitički) koje u govoru čine dva susjedna fonema, a ovisе o položaju stanke artikulacijskoga zgloba. U čitanom tekstu prevladavaju fonoleksički zglobovi, dok su spontanomu go-

voru svojstvena ostala četiri tipa artikulacijskih zglobova.

Kratkim, ali za diskusiju poticajnim člankom *I fonem je znak* svoj su prinos *Zborniku* dali Milenko Popović i Rajisa Trostinska. Autori osporavaju općeprihvaćeno lingvističko tumačenje fonema kao najmanje distinktivne jezične jedinice koji ima plan izraza, ali nema plan sadržaja pa stoga nije jezični znak (pri tome navode definicije fonema osamnaestero domaćih i stranih jezikoslovaca). Oni tumače da je fonem također znak, dakle da uz plan izraza, a to je njegova artikulacija, tj. zvučanje, ima i plan sadržaja – da nije koji drugi vokal ili konsonant nekoga jezika. Zbog težine problema koji je u njemu zastupljen, članku bi trebalo više znanstvene potkrijepljenosti.

O dvoglasniku *ie* kao fonološkom i pravopisnom problemu piše Zrinka Jelaska u članku *Dvoglasnik ili dva glasa*. Pisanje dvoglasnika u hrvatskom standardnom jeziku ni danas nije definirano, iako je to, kako autorica tvrdi: «jedan od najspornijih pojmova hrvatskoga jezika» (83). Pregledom naših suvremenih gramatika autorica prikazuje kako njihovi autori pristupaju dvoglasniku (Škarić 1991; Brozović 1991; Težak i Babić 1992., 2000., 2004.; E. Barić i suradnici 1995., 1997; Račuz 1997; Ham 2002.). Upućujući na još neke rubne fonološke probleme u hrvatskom ali i u drugim jezicima, autorica navodi kako je konačno rješenje teško donijeti jer je njime potrebno obuhvatiti mnoge jezične razine i discipline (izgovorne raznolikosti, ortoepska pravila, izgovorne pogrješke, stilističku inačnost narječja, bilježenje dvoglasnika, grafeme, fonetski i fonološki zapis, razli-

kovanje govornih odsječaka, dijakroniju, sinkroniju, fonetiku, fonologiju, morfologiju, leksikologiju), ali, što je možda i najbitnije s obzirom na tradiciju koju dvoglasnik ima u hrvatskom jeziku, i sagledati umnu sliku, odnosno jezičnu svijest sadašnjih govornika.

O pravopisnom problemu koji, možemo slobodno reći, vapi za rješenjem iscrpno govore Lana Hudeček i Luka Vučkojević u članku *Sastavljeno i rastavljeno pisanje priloga kao pravopisni i lingvistički problem*. Autori upozoravaju na nedosljednosti pisanja složenih priloga, analizirajući brojne pravopisne priručnike, gramatike, rječnike i računalne korpusse hrvatskoga jezika. Dok se neki prilozi manje-više ustaljeno bilježe u literaturi (npr. oni tvoreni od dvaju jednostavnih priloga, priloga i čestice, prijedloga i priloga, prijedloga i otprijednog priloga), autori ističu da «Nevolje počinju kad se pokušaju uspostaviti jasniji kriteriji za pisanje ostalih složenih priloga» (102). To se prije svega odnosi na pisanje prijedloga i imenice (*naiskap / na iskap, nažalost / na žalost*) te složenih prijedložnih izraza u frazemima. Autorima nije bila namjera dati upute kako pisati koju riječ, već upozoriti na nedosljednosti i zanemarivanje u tumačenjima o sastavljenom i rastavljenom pisanju priloga jer «Dobar bi pravopis trebao imati jednostavna, što je moguće jednostavnija pravila, pravila sa što manje iznimaka» (113). Članak je dobar i pregledan izvor primjera i tumačenja koje bi svakako trebalo proučiti te omogućiti da hrvatski standardni jezik ima barem jedan pravopisni problem manje.

Treća je cjelina *Zbornika* naslovljena *Gramatika, povijest jezika i grafolin-*

gvistika. Započinje člankom Marije Znika *Nekoliko pitanja o kategoriji određenosti* u kojem autorica propituje određenost kao četvrtu (uz rod, broj i padež) gramatičku kategoriju imenica u hrvatskom jeziku. Dok je u nekim jezicima ta kategorija jasno definirana članom, u hrvatskom je ona izražena uglavnom pridjevnim vidom i, kako autorica tvrdi, «iznimno (je) važna jezična, i to aktualnosintaktička kategorija kojom se uspostavlja veza između jezičnih entiteta i entiteta u izvanjezičnoj stvarnosti» (130). Najčešće se odnosi na opće imenice čiji se sadržaji mogu pojmiti kao mnogost pa ih je potrebno odrediti. Isključena je kod nebrojivih imenica te onih koje označavaju apstraktnost i tvornost te kod vlastitih imena (npr. *Petar*) koja nemaju jedinstveno leksičko značenje (kao npr. *Karlo Ćelavi*)

Mirko Peti u članku *I lice i osoba* načelno ističe da su za valjan opis gramatičke kategorije lica potrebna oba naziva: i lice i osoba, a ne samo lice ili samo osoba kako to uglavnom tumače drugi naši lingvisti. Mirko Peti tumači da su lice i osoba pojmovi koji se odnose na gramatičku kategoriju lica te ih opisuje kao plan izraza (lice) i plan sadržaja (osoba) istoga jezičnoga znaka koji je definiran s gledišta gramatičke kategorije lica.

Zanimljivu je raspravu o vokativu pod nazivom *O značenju i upotrebi vokativa u suvremenom hrvatskom jeziku* iznijela Vlasta Rišner. Autorica govori o sintaktičkoj samostalnosti vokativa i sve češćoj nastavačkoj i naglasnoj izjednačenosti s nominativom. Uspoređujući uporabu i tumačenje vokativa u književnoteorijskoj i znanstvenoj literaturi s govorom osječkih i zagrebačkih studenata, autorica za-

ključuje da uporaba vokativa u suvremenom hrvatskom jeziku ne slijedi normu koju bilježe gramatike te da su odstupanja češća na zagrebačkom nego na osječkom području, a sve je potkrijepila opsežnim rezultatima istraživanja.

Vokativom kao izrazom izvan gramatičkoga ustrojstva u članku *Komunikativske funkcije vokativa* bavi se i Diana Stolic. Autorica se usmjerila na lingvostilističke i komunikološke funkcije vokativa, analizirajući nekoliko kajkavskih dramskih tekstova Tituša Brezovačkoga (*Sveti Aleksi*, *Matijaš grabancijaš dijak*, *Dio geneš*) te *Čini baruna Tamburlana*, *Velikovečnik* i *Misli bolesnik* *iliti Hipohondrijakuš* anonimnih autora i *Narođeni dan* Jurja Dijanića u kojima je pronašla gotovo sve komunikacijske modele koji se u jezičnoj literaturi navode za vokativ (dozivanje, oslovljavanje, retoričko pitanje, ekspresivnost, dinamiziranje dramskoga teksta u govorenoj riječi).

Barbara Kunzmann-Müller u članku *Zamjenice kao predmet gramatičkog opisa* iznosi nov pristup postojećemu teorijaskomu tumačenju zamjenica kao posebne vrste riječi, pri čemu se za sve skupine zamjenica u hrvatskim gramatikama navode jednaki kriteriji, tj. gramatički opisi. Analizirajući sintaktičku i semantičku razinu neodređenih zamjenica (skupine *ne-*, *po-*, *i-*), autorica tumači da se za njih ne mogu, kao do sada, zadržati jednaki gramatički kriteriji, nego je, prihvaćajući općenito tumačenje o zamjenicama kao posebnoj vrsti riječi, nužna promjena na tom planu te da se, s obzirom na njihovu raznolikost, moraju napraviti novi gramatički opisi koji će ući u gramatike hrvatskih jezika i olakšati korisnici-

ma (kako domaćim tako i stranim) njihovu uporabu.

Prema načelima generativne gramatike i padežne teorije, Milan Mihaljević u članku *O subjektivnim rečenicama uz obezličene glagole* osporava tradicionalno gramatičko tumačenje da se zavisne rečenice uz obezličene glagole mogu smatrati subjektivnim. Autor ih tumači kao objektivne rečenice, a rukovodi se načelom tematskih uloga zavisnih rečenica u odnosu na glagol u glavnoj rečenici te na analizu funkcije povratne zamjenice u sklopu (obezličenoga ili povratnoga) glagola unutar glavne rečenice.

Tematika o nadrečeničnom jedinstvu, koja je bitno obilježila znanstveni rad profesora Silića, bila je polazištem za članak Anite Peti-Stantić (*Ne*) *Obvezatnost reda riječi*. Autorica ističe da hrvatski jezik spada u jezike s uglavnom slobodnim redom riječi, a prema posebnim se pravilima u rečenicu uvrštavaju samo klitike, dakle riječi bez vlastita naglasaka koje se vezuju uz naglašene riječi. Autorica razlikuje morfološki promjenjive (kratki oblici glagola *biti*, ličnih zamjenica te povratne zamjenice *se*) i morfološki nepromjenjive (čestice, većina prijedloga i veznika) klitike. Nepromjenjive se klitike u rečenicu uvrštavaju prema čvrstim pravilima, dok se promjenjive uvrštavaju prema svojim sintaktičkim obilježjima pa tek potom prema posebnim pravilima. Analizirajući jednu rečenicu (proširujući je različitim rečeničnim dodacima), autorica pokazuje sve mogućnosti pomicanja klitika prema njezinu kraju.

Jednu povijesnu temu raspravlja Stjepan Damjanović u članku *Kojim je jezikom pisana Bašćanska ploča*. Autor isti-

če da je *Ploča* jedan od prvih i najstarijih glagoljskih spomenika kojim je utkan put za razvoj hrvatskoga jezika, ali su pogrešna tumačenja (uglavnom zbog veličanja rodoljubnih uvjerenja) da je pisana čistim hrvatskim jezikom. Potkrepljujući svoje tumačenje brojnim primjerima, autor objašnjava da je taj spomenik pisan hrvatskostaroslavenskim jezikom, to se ne smije nijekati, niti se time gubi njegov nacionalni značaj.

Prilog *Zborniku* dao je i Mateo Žagar najdužim člankom (38 stranica) pod nazivom *Grafolingvistika i stari tekstovi: osebnosti pisanog jezika*. Članku bi se moglo posvetiti mnogo više riječi nego što nam prostor dopušta jer autor iscrpno analizira razlike između govorenoga i pisanoga jezika, naglašavajući da je u lingvističkim teorijama (od 19. stoljeća) davano premalo prostora i važnosti pisanomu jeziku u odnosu na govor. On se samo smatra materijalizacijom govora, a govor, zapravo, čini jezik. Pozivajući se na brojne, uglavnom, strane lingviste, Žagar jasno navodi razlike i značenja govorenoga i pisanoga jezika te ističe da je danas sazrela svijest o važnosti pisanoga jezika te su se unutar lingvistike razvile brojne discipline koje se bave tim problemom. Autor navodi da je grafolingvistika najprimjereniji naziv za proučavanje pisanoga jezika, uz mogućnost grananja na grafemiku, grafetiku, grafologiju, grafematiku, grafistiku, gramatologiju (koju, zapravo, autor smatra nadređenom svim ostalim nazivima).

Četvrta cjelina knjige naslovljena je *Leksikologija, terminologija, frazeologija i leksikografija*.

Referirajući se na Silićevo tumačenje naziva istoznačnica (dubleta), slično-

značnica ili suznačnica (sinonim), u članku *Desinonimizacija* Branka Tafra bavi se istokorijenskim međuleksičkim vezama koje obuhvaća nazivom *paronimi*. Kod nas, kao i u stranoj lingvistici, paronimi su dosta rubno i različito tumačeni, a autorica ih definira: «kao riječi istoga korijena (...) i različita značenja, ali s jakim potencijalom zamjenljivosti zbog zvučkovne i značenjske bliskosti» (264). Desinonimizacija, tj. razjednačivanje tvorbenih dubleta (*vršilac* i *vršitelj*, *goriv* i *gorljiv*, *slušać* i *slušatelj*) postupak je kojim nastaju paronimi. Donoseći brojne primjere iz domaće uporabe, autorica zaključuje kako je hrvatskomu jeziku potreban tvorbeni rječnik čime bi se napravio potpun popis sinonimnih tvorbenih morfema te bi se postojeći leksički fond hrvatskoga jezika popunio novim značenjskim jedinicama.

Leksičkim se problemom bavi i Marija Turk u članku *Kalkovi: jezične inovacije i normativni problemi*. Status uporabe jezičnih posuđenica u hrvatskom jeziku s normativnoga gledišta prilično neodređen, a članak upozorava na vrste kalkova koji su u njemu prisutni. Marija Turk izdvaja leksičke inovacije (*ključ u ruke* < fr. *clef en main*, *ljudska prava* < engl. *human rights*) koje se pojavljuju kao žargonizmi i kolokvijalizmi, semantičke inovacije ili neosemantizmi (*miš* < engl. *mouse* dio računalne opreme, lovac < njem. *Jäger* vrsta aviona), tvorbenne inovacije (*maloprodaja* < njem. *Kleinhandel*, *dvopek* < tal. *biscotto*), kalkirane frazeme (*šećer na kraju* < njem. *Zucker kommt zuletzt*). Autorica naglašava da bi zbog njihove brojnosti kalkovima trebalo dati normativno određenje, ponajprije

u kontekstu purističkih jezičnih stajališta. Prihvaćanje domaće zamjene ili kalka s obzirom na polifunkcionalnost hrvatskoga jezika ovisi o kriterijima koje bi trebala zadovoljiti svaka strana riječ (korektna tvorba domaće riječi, pravodobna ponuda domaće riječi i opća prihvaćenost u jezičnoj zajednici).

Hrvatsko računalno nazivlje i funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika (s posebnim osvrtom na pedagoški podstil) naziv je članka Milice Mihaljević, koji je dopunjeno i prošireno izlaganje s Jezičnoga savjetovanja na nastavnike informatike pod nazivom *Hrvatsko računalno nazivlje* održanog 10. svibnja 2004. godine u Zagrebu. Autorica analitički i tablicama ilustriranim primjerima daje sinkronijski pregled računalnoga nazivlja u pojedinim funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnoga jezika, upućujući na to da se računalno nazivlje u domaćoj uporabi javlja kao žargon (*komp, kanta*), kao razgovorni oblik (*kompjuter*), viši stil (*računalo*), publicistički funkcionalni stil (*prijenosnik*), znanstveni stil (*prijenosno računalo*) te kao hiperpuristički oblik (*kri-lovnik*), a posebno se osvrće na računalno nazivlje u pedagoškom podstilu, analizirajući njegovu primjenu u školskim udžbenicima.

Iz *frazeologije novoštokavskih ikavskih govora južne Hrvatske* naziv je članka Mire Menac-Mihalčić u kojem autorica analizira 14 govora toga područja, proučavajući govore Like, Šibenika, Dalmatinske zagore, Cetinske krajine, govora srednjih Poljica, Imotske krajine i Opuzena. Ti se frazemi ne razlikuju bitno od frazema ostalih hrvatskih sustava, razlika je u fonetsko-fonološkim, morfološkim, tvorbenim i sintaktičkim inačicama. Fra-

zeologija se toga kraja proširuje posuđivanjem iz drugih jezičnih sustava, a prisutna je i bogata frazeološka antonimija, sinonimija i frazeološka višeznačnost.

Posljednji je u četvrtoj cjelini *Zbornika* tekst Marka Samardžije *Hrvatski stupac u Vrančićevu i Lodereckerovu rječniku*. Uspoređivani su hrvatski stupac u rječniku Fausta Vrančića *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum: Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmati/cae & Vngaricae* iz 1595. godine i hrvatski stupac u sedmojezičnom rječniku češkoga benediktinca Petra Lodereckera *Dictionarium septem diversarum linguarum, videlicet Latine, Italice, Dalmatice, Bohemice, Polonice, Germanice & Vngarice, vna cum cuiuslibet Linguae Registro sine Repertorio vernaculo, in quo candidus Lector, sui idiomatis Vocabulum, facile inuenire poterit Petro Lodereckero* iz 1605. kojemu je kao osnovica poslužio upravo Vrančićev rječnik. Hrvatski stupac iz Vrančićeva rječnika nije mehanički prenesen u Lodeckerov rječnik, uočljivi su popravci pogrešaka, a uočljive su brojne razlike na grafijskoj, ortografskoj i leksičkoj razini.

Peta cjelina koja zaokružuje *Zbornik* naslovljena je *Stilistika, tekstologija, standardologija i – etika*. Iako se bavio svim problemima iznesenim u *Zborniku*, možda je tematika posljednje cjeline najviše obilježila rad profesora Silića.

Zanimljiv odnos književnosti i jezikoslovlja iznio je Josip Užarević u članku *Maksimum minimuma* (Minimalistički jezičnoumjetnički tekst). Analizirajući minimalne jezične forme – jednorječja i dvorječja – autor propituje mogućnost umjetničkoga značenja takvih književnih tvorevina. Na semantičkoj razini autor

pojmovima jednoznačnost, višeznačnost i sveznačnost pokušava referirati na pojam književnoga (umjetničkoga) i neknjiževnoga u minimalnim jezičnim oblicima.

Stilističkom, tekstološkom i semantičkom analizom studentskih tekstova ograničenih brojem riječi iz leksičkoga korpusa pjesme *Zvijezda Cvjetnog trga* Danijela Dragojevića bavi se Krešimir Bačić u članku *Od teksta do rječnika i natrag*, dok na temeljima monografije *Od rečenice do teksta* profesora Silića svoj pristup nadrečeničnomu jedinstvu iznosi Lada Badurina u članku *Od teksta prema diskursu*. Autorica se bavi, možemo reći, trajnim problemom određivanja granice teksta kao iznadrečenične kategorije i njegova odnosa prema pojmu diskurs.

Još jednim književno-jezikoslovnim odnosom bavi se i Stjepko Težak u članku *Jezično osuvremenjivanje Sudetine pripovijetke Mor*, upućujući na pravopisne, gramatičke i leksičke razlike koje se pojavljuju u trima izdanjima (iz 1943., 1966. i 2003. godine) navedene pripovijetke.

Ortoepskom normom hrvatskoga standardnoga jezika bavi se Krešimir Mićanović u pretposljednem članku *Zbornika* pod naslovom *Hrvatski s naglaskom*. Poput problema koji su u svojem članku iznijeli Lana Hudeček i Luka Vukojević, i Mićanovićev nas rad s razlogom upozorava na «vrući krumpir» hrvatskoga standarda, a to je neusklađen prozodijski sustav. Temelj je ortoepske kodificiranosti nekoga jezika u neutralnom, općeprihvaćenom naglasku koji će najmanje pokazivati lokalne značajke nekoga govora, razlike između urbanih i neurbanih govornih sredina kao i isprepletenost između triju narječja hrvatskoga jezika, što je, kako autor zaključuje, za naše jezične pri-

like još uvijek teško ostvarivo.

Zbornik završava tekstom Josipa Bratulića *Gramatika i etika*. S naglašenim emotivnim odnosom prema Josipu Siliću, kolegi i dragomu prijatelju, autor se posvećuje odnosu između gramatike i etike koji je još od antike snažan i neraskidiv, referirajući se pritom na njihovu vezu u hrvatskom jeziku.

Zbornik Od fonetike do etike lijep je primjer poštovanja osobe i znanstvenoga djelovanja Josipa Silića čiji znanstveni rad još nije završen, nego i dalje napreduje jednakom svježinom i sa znanstvenim osjećajem za aktualnu jezičnu problematiku, ali je istodobno i vrijedan doprinos njegovih kolega i sljedbenika različitim područjima hrvatskoga jezikoslovlja.

Goranka Blagus Bartolec